

УДК 657

Кійко А. І.,

antonkiiko@ukr.net, ORCID ID: 0009-0003-7326-1674,

Researcher ID: KQU-9312-2024, здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті досліджено економічну суть транспортно-експедиторської діяльності підприємства. Розкрито особливості транспортно-експедиційних послуг як форму посередницьких операцій у сфері надання транспортних послуг із перевезення вантажів у системі економічних відносин. Виділено можливі взаємовідносини учасників із надання транспортно-експедиційних послуг. Розглянуто порядок нормативно-правового регулювання здійснення транспортно-експедиторської діяльності та особливостей надання таких послуг. Виділено основних учасників транспортно-експедиторської діяльності в системі економічних відносин. У дослідженні застосовано загальнонаукові методи та специфічні прийоми. Методологічною основою є системний підхід, що дав змогу визначити місце обліку в транспортно-експедиторській діяльності підприємств. У дослідженні використано методи теоретичного узагальнення та спостереження – для вивчення нормативно-правового регулювання транспортно-експедиторської діяльності. Застосовано логічний аналіз – для дослідження загальних тенденцій розвитку транспортно-експедиторської діяльності. Особлива увага приділяється структурі транспортно-експедиторського обслуговування та функціям транспортно-експедиторської діяльності підприємств. Також розглядається транспортно-експедиторська діяльність підприємств як невід’ємна складова ефективного управління ланцюгом постачання. Досліджуються особливості транспортно-експедиторської діяльності та аналізується необхідність впровадження інноваційних технологій та цифрових інструментів для покращення ефективності системи обліку та контролю у транспортно-експедиторській діяльності підприємств. Вивчаються основні аспекти транспортно-експедиторської діяльності, включаючи управління логістикою, зберіганням, транспортуванням та експедицією, їхній вплив на побудову ефективної системи обліку транспортно-експедиторських підприємств. Ця стаття має на меті висвітлити важливість правильного обліку та контролю в транспортно-експедиторській діяльності для підвищення ефективності ланцюга постачання, забезпечення точності фінансової звітності та підвищення конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах глобалізації ринків.

Ключові слова: транспортно-експедиторська діяльність, посередницькі операції, перевезення товарів, вантажні перевезення, логістика, послуга, перевізники, клієнти, експедитори, агенти.

Kiiko A. I.,

antonkiiko@ukr.net, ORCID ID: 0009-0003-7326-1674,

Researcher ID: KQU-9312-2024, Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

ESSENCE AND FEATURES OF TRANSPORT&FORWARDING ACTIVITIES OF ENTERPRISES: MODERN ASPECT

Abstract. The article studies the economic essence of the transport&forwarding activity of the enterprise. The features of transport&forwarding services as a form of intermediary operations in the sphere of providing transport services for the transportation of goods in the system of economic relations are disclosed. Possible relationships of participants in the provision of transport&forwarding services have been highlighted. The procedure for regulation of the implementation of transport&forwarding activities and the peculiarities of providing such services is considered. The main participants of transport&forwarding activity in the system of economic relations are identified. The study uses general scientific methods and specific techniques. The methodological basis is a systematic approach that made it possible to determine the place of accounting in the transport&forwarding activities of enterprises. The study uses methods of theoretical generalization and observation - to study the legal regulation of transport&forwarding activities. A logical analysis was used to study the general trends in the development of transport&forwarding activities. Special attention is paid to the structure of transport&forwarding services and the functions of transport&forwarding activities of enterprises. Transport&forwarding activities of enterprises are also considered as an integral component of effective supply chain management. Peculiarities of transport&forwarding activities are studied and the need to introduce innovative technologies and digital tools to improve the efficiency of the accounting and control system in transport&forwarding activities of enterprises is analyzed. The main aspects of transport&forwarding activities are

studied, including the management of logistics, storage, transportation and forwarding as well as their influence on the development of an effective accounting system of transport&forwarding enterprises. The aim of this article is to highlight the importance of accurate accounting and control in transport&forwarding activities to enhance supply chain efficiency, ensure accuracy in financial reporting as well as improve the competitiveness of enterprises in the current conditions of globalized markets.

Keywords: transport&forwarding activities, intermediary operations, transportation of goods, cargo transportation, logistics, service, carriers, customers, freight forwarders, agents.

JEL Classification: M 40

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-79-14>

Постановка проблеми. Сучасні глобалізаційні процеси, що супроводжують національну економіку, сприяють розвитку посередницьких послуг. Проте слід відзначити: у сучасній теорії та практиці існує багато дискусійних аспектів діяльності та управління транспортно-експедиторської діяльності, а також їхнього впливу на побудову обліку й контролю транспортно-експедиторської діяльності. Це потребує проведення подальших наукових досліджень із позиції системного вивчення методики та організації здійснення транспортно-експедиторської діяльності як інформаційно-аналітичної складової менеджменту, що дасть змогу покращити результати діяльності досліджуваних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної суті діяльності транспортно-експедиторської діяльності у своїх працях розглядали Ю. О. Бекетов, Л. Б. Демидчук, П. О. Куцик, А. О. Ковалік, Р. А. Марценюк, І. П. Міщук, Є. В. Нагорний, М. Д. Ситник, О. І. Шелева та ін. Однак низка проблемних аспектів діяльності з надання транспортно-експедиторських послуг у сучасних інтеграційних умовах національної економіки свідчить про нестачу систематичних фундаментальних досліджень, це призводить до невирішених проблемних аспектів щодо формування достовірної аналітичної інформації, що є особливо важливим для системи менеджменту.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення особливостей транспортно-експедиторської діяльності підприємств та формування науково обґрунтованих пропозицій щодо побудови належної системи інформаційного забезпечення з надання транспортно-експедиторських послуг, що розширить можливості її використання для прийняття відповідних рішень у системі менеджменту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транспортно-експедиторська діяльність визначена як підприємницька діяльність із надання транспортно-експедиторських послуг з організації та забезпечення перевезень експортних, імпорتنних, транзитних або інших вантажів [7].

Транспортно-експедиторська діяльність займає центральне місце в складній мережі глобального бізнесу. Ця сфера діяльності включає в себе не лише фізичну доставку товарів, але й широкий спектр процесів, що охоплюють управління логістикою,

зберіганням, транспортуванням та контролем за цими операціями. Необхідність розуміння особливостей цієї діяльності та її впливу на системи обліку та контролю є критичною для досягнення конкурентних переваг у глобальному бізнес-середовищі.

Транспортно-експедиторське обслуговування розглядається як комплексна система доставки, що включає перевезення товару від виробника до споживача і виконання пов'язаних із нею вантажно-розвантажувальних робіт, пакування, складування, зберігання, страхування, ведення розрахунків тощо. У розвинутих країнах експедитор є основною сполучною ланкою між вантажовідправником, перевізником і вантажоодержувачем.

Для аналізу структури транспортно-експедиторського обслуговування можна виділити такі три складові: транспортне, експедиторське та посередницьке обслуговування (рис. 1).

Транспортно-експедиторська діяльність є важливою складовою ланцюга постачання, яка включає комплекс процесів, спрямованих на забезпечення ефективної та безперебійної доставки товарів від виробника до кінцевого споживача. Впровадження цієї діяльності на підприємстві відображає сучасний підхід до формування бізнес-процесів, пов'язаних із логістикою та транспортуванням.

Дослідження транспортних і експедиторських послуг розпочалося ще в 60-х роках, але точне визначення цих послуг було сформульовано не відразу. Науковці трактували таке поняття з різних точок зору, зазначаючи, що відсутність єдиного визначення затримує розвиток управління у сфері постачання. На цьому етапі з'явилася ідея розділити поняття транспортних і експедиторських послуг, яку й досі підтримують деякі дослідники. Термін "транспортно-експедиторські послуги" має багато різних трактувань, запропонованих різними авторами в різні періоди.

Марценюк Р. А. стверджує: під транспортно-експедиторськими послугами, які виконує експедитор, слід розуміти роботи, безпосередньо пов'язані з організацією та забезпеченням перевезень за договором транспортно-експедиторського [4].

Нагорний Є. В. вважає, що ці послуги надаються згідно з укладеними договорами між відправником вантажу та його отримувачем [5].

Рис. 1. Структура транспортно-експедиторського обслуговування (сформовано автором)

На наш погляд, найбільш точне пояснення терміна “транспортно-експедиторські послуги” базується на процесному підході, що дозволяє виділити конкретні операції та певну відповідальність у вигляді договорів, ордерів, декларацій, які

забезпечують виконання цих операцій у єдиному безперервному бізнес-процесі.

Функції транспортно-експедиторської діяльності підприємств наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Функції транспортно-експедиторської діяльності підприємств¹

Назва функції	Характеристика
Управління логістикою	Логістичні процеси забезпечують оптимальне планування та координацію всіх етапів перевезень, складського управління та контролю запасів. Вони визначають оптимальний маршрут доставки, способи транспортування та забезпечують максимальну ефективність у руху товарів через ланцюг постачання.
Зберігання товарів	Управління складами та складськими процесами гарантує правильне зберігання товарів, їхню належну обробку та забезпечує відповідність стандартам якості. Ефективне складування товарів є важливою складовою для підтримки надійності ланцюга постачання.
Експедиція та транспортування	Організація та координація перевезень, вибір оптимальних видів транспорту (автомобільний, залізничний, морський, повітряний) відповідно до особливостей товарів та вимог клієнтів. Контроль за перевезенням є важливим етапом для гарантування безпеки та своєчасності доставки.

¹ Сформовано автором за результатами проведеного дослідження

Основні учасники процесу транспортного експедирування¹

Учасник	Характеристика
Експедитор	Суб'єкт господарської діяльності, який для клієнта за відповідну винагороду здійснює або організовує здійснення транспортно-експедиторських послуг, які визначені в договорі транспортного експедирування
Клієнт	Юридична або фізична особа, яка споживає послуги експедитора і відповідно до договору транспортного експедирування одноосібно чи за допомогою представника, який діє від його імені, замовляє експедитору здійснення чи організацію або забезпечення здійснення зазначених у договорі транспортного експедирування послуг, а також оплачує їх, враховуючи винагороду експедитору
Перевізник	Особа (юридична або фізична), котра згідно з договором на перевезення вантажу зобов'язується доставити і бере відповідальність за доставку до місця призначення вантажу, транспортування вантажів та їх передачу вантажоодержувачу чи будь-якій іншій особі, яка визначена у документі, який регулює відносини експедитора та перевізника
Інші учасники транспортно-експедиторської діяльності	Перевізники, клієнти, експедитори, агенти, залізниці, морські та інші порти, спеціалізовані компанії та об'єднання компаній різних видів транспорту (залізничного, автомобільного, авіаційного, морського, річкового), митні брокери, а також інші особи, які здійснюють роботи чи надають послуги під час процесу перевезення вантажів

¹ Сформовано автором за результатами проведеного дослідження

Результати дослідження засвідчують, що сутність експедиторської діяльності полягає не у самому перевезенні, хоча воно є кінцевим результатом, а у організації цього перевезення. Учасниками транспортно-експедиторської діяльності є: перевізники, клієнти, експедитори, агенти, залізниці, морські та інші порти, спеціалізовані компанії та об'єднання компаній різних видів транспорту (залізничного, автомобільного, авіаційного, морського, річкового), митні брокери, а також інші особи, які здійснюють роботи чи надають послуги під час процесу перевезення вантажів [9]. Зважаючи на коло учасників такої діяльності, слід дійти висновку про те, що вона є значно ширшою, аніж просто перевезення. У табл. 2 представлено визначення основних учасників процесу експедирування.

Виділені нами аспекти транспортно-експедиторської діяльності безпосередньо впливають на конкурентоспроможність підприємств, підкреслюючи важливість ретельного обліку та контролю цих операцій для забезпечення успішного функціонування бізнесу.

Особливу увагу слід звернути на експедиторську складову такого процесу, яка відповідає за контроль та якість виконання обов'язків. До її функцій входять такі елементи роботи, як: повний контроль за складуванням вантажу, включаючи сортування відправлень по замовленнях; формування товарно-супровідних документів; роботи, пов'язані з завантаженням та розвантаженням транспортних засобів; розрахункові операції; контроль за здійсненням операцій зі страхування та оформлення відповідних документів.

Найбільш популярним є використання транспортно-експедиторських послуг посередницькими суб'єктами господарювання. Великі підприємства з метою економії уповноважують такі посередницькі компанії на транспортування й аутсорсинг. У той же час більшість невеликих підприємств надають перевагу власному автопарку, оскільки для малого товарообороту це є вигіднішим.

Експедитор є представником однієї зі сторін за договором транспортної експедиції, який бере на себе відповідальність за організацію та надання транспортно-експедиторських послуг. Таким чином, транспортно-експедиторські послуги є результатом роботи виконавця (експедитора) та споживача (замовника або вантажоодержувача). Вони включають повне виконання всіх договірних зобов'язань та вимог щодо транспортування вантажу.

Процес високоякісного транспортно-експедиторського обслуговування базується на створенні та використанні логістичних транспортно-розподільних мереж, що об'єднують виробників продукції, експедиторів і торговельні організації.

Логістичний ланцюг – це мережа, по якій товар із сировини перетворюється на готовий виріб і потім через систему продажів потрапляє до кінцевого споживача [4]. Управління продажами проявляється лише на останньому етапі логістичного ланцюга, а саме: між продавцем і споживачем. Важливо розрізнити управління логістичними ланцюгами та управління дистрибуцією. Останнє більше сфокусоване на забезпеченні наявності товару на складах, ніж на загальній проблемі вартості операцій. Система управління ланцюгами поставок вирішує ключові питання формування структури складів сировини і готової продукції для зменшення операційних витрат, оптимізації схем транспортних операцій та вибору місця виробництва товару для постачання на конкретний регіональний ринок.

Транспортні витрати, як і логістичні загалом, включаються в кінцеву вартість товару, який проходить через усі стадії транспортування - від завантаження в транспортний засіб до відвантаження кінцевому споживачу. Загальна ефективність усіх логістичних операцій, включаючи транспортні та маркетингові, відображається на вартості товару. Найбільш керованими з точки зору кінцевої

вартості є початкові стадії виробництва товарів, тоді як найбільш чутливими є кінцеві або продажні етапи.

Транспортно-експедиторська послуга – це робота, пов'язана з організацією та забезпеченням перевезень експортного, імпортного, транзитного або іншого вантажу за договором транспортної експедиції [9]. Цю діяльність можуть провадити суб'єкти господарювання різних форм власності, включаючи як юридичних, так і фізичних осіб-підприємців. Такі суб'єкти відомі як експедитори. У практиці часто виникає ситуація, коли перевізники одночасно виконують обов'язки експедиторів. Розмежування обов'язків перевізника та експедитора є складним завданням, але якщо перевізник виконує обов'язки експедитора, то він повинен дотримуватися норм чинного законодавства. До учасників транспортно-експедиторської діяльності можуть відноситися не лише експедитори, перевізники та клієнти (замовники), але й інші особи, які здійснюють роботи (надають послуги) при перевезенні вантажів.

Виконання транспортно-експедиторської послуги в першу чергу пов'язане з організацією та забезпеченням перевезень відповідно до умов договору транспортно експедирування. Згідно з цим договором одна сторона (експедитор) на підставі доручення та за оплату, що надходить від іншої сторони (клієнта), зобов'язується виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних із перевезенням вантажу.

У випадку залучення експедитором іншої особи для виконання зобов'язань, передбачених умовами договору, експедитор діє від свого імені або від імені клієнта. Особливістю цього договору є те, що він містить елементи кількох видів договорів: доручення, комісії, підяду, зберігання, перевезення тощо [4].

Відповідно до Цивільного кодексу України за договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента. У визначенні “комісія” експедитор виступає комісіонером, клієнт – комітентом. Якщо на підставі договору транспортно експедирування, який міститиме елементи договору комісії, експедитор укладає договір із перевізником, то стороною такого договору з боку замовника буде експедитор, а не клієнт. Останній у договорі експедитора з перевізником може не зазначатися [11].

Відповідно до Цивільного кодексу України за договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя. Згідно з Цивільним кодексом України клієнт повинен видати експедиторові довіреність, якщо вона є необхідною для виконання його обов'язків. Така довіреність потрібна тільки тоді, коли договір транспортно експедирування містить елементи договору доручення, а не комісії.

Якщо на підставі договору транспортно експедирування, який міститиме елементи договору доручення, експедитор укладатиме договір із перевізником, то стороною такого договору з боку замовника буде клієнт, а не експедитор. Останній у такому договорі виступатиме довіреною особою клієнта [11].

Результати дослідження свідчать, що договір транспортно експедирування може бути змішаним, оскільки він може містити одночасно ознаки різних договорів: надання послуг, комісії, доручення тощо. Експедитор на підставі цього договору може укладати декілька договорів із різними третіми особами. Таким чином, договір транспортно експедирування може включати ознаки договорів комісії (щодо укладення договорів із третіми особами, за якими експедитор діє від свого імені) та доручення (експедитор діє від імені клієнта).

Такий договір міститиме елементи договору комісії чи доручення лише за умови, якщо в ньому передбачено доручення клієнта укласти договори з третіми особами. Якщо ж такого доручення немає, то договір транспортно експедирування буде звичайним договором на надання послуг. Проте за своєю сутністю така діяльність є посередницькою, оскільки експедитор діє за дорученням замовника (вантажовідправника або вантажоодержувача).

Відповідно до чинного законодавства виконавець повинен надавати послугу особисто [11]. У випадках, передбачених договором про транспортне експедирування, виконавець має право передати надання послуг іншій особі, при цьому залишаючись повністю відповідальним перед замовником за будь-які порушення. Тобто, якщо експедитор укладає з клієнтом договір транспортно експедирування, в якому не передбачено доручення експедитору укладати договори з третіми особами, відповідальність за порушення договору несе експедитор. Усі отримані за таким договором кошти є платою за послуги експедитора.

Якщо у договорі транспортно експедирування зазначається доручення експедитору укласти договори з третіми особами і експедитор укладе такі договори, то витрати на оплату послуг третіх осіб не включатимуться до плати за послуги експедитора.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Транспортно-експедиторська діяльність підприємств є невід'ємною складовою ефективного управління ланцюгом постачання в умовах сучасного бізнесу. Оглянувши основні аспекти цієї діяльності, включаючи управління логістикою, зберіганням, транспортуванням та експедицією, ми виявили, як вони взаємодіють та впливають на ефективність підприємств. Дослідження вітчизняних вчених у сфері транспортно-експедиторської діяльності відображають важливий внесок у розвиток методів управління, оптимізації процесів та підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку. Розуміння особливостей транспортно-експедиторської діяльності та управління ними має велике значення для підвищення

ефективності ланцюга постачання та забезпечення стійкого розвитку підприємств у глобальному бізнес-середовищі.

Таким чином, впровадження інноваційних технологій та цифрових інструментів може значно покращити ефективність та надійність системи обліку та контролю у транспортно-експедиторській діяльності підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аспекти обліку транспортно-експедиторської діяльності. *Бухгалтер24: Інформаційний бізнес портал*. 03.06.2016. URL: <https://www.buh24.com.ua/aspekti-obliku-transportno-ekspeditorskoji-diyalnosti>.
2. Демидчук Л. Б. Сутність якості транспортно-експедиторського обслуговування та логістичні принципи його ефективності. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2023. Вип. 72. С. 30-40.
3. Майорова І. О., Нечепуренко О. С. Проблеми ефективності управління якістю транспортно-експедиторського обслуговування. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2014. Вип. 4 (49). С. 92-110.
4. Марценюк Р. А. Облік транспортно-експедиторських послуг: теоретичний аспект. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, НУ «ЛП», 24-26 жовтня 2019 р.). 2011. № 6. Т. 2. С. 297-300.
5. Нагорний Є. В., Ломотько Д. В., Шраменко Н. Ю. Транспортно-експедиторська діяльність : підручник. Х. : ХНАДУ, 2012. 352 с.
6. Парубець О. М. Дослідження проблем та перспектив розвитку експорту транспортних послуг України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : науковий журнал. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. № 9 (37). С. 21-24.
7. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.2004 р. №1955 зі змінами та доповненнями. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>.
8. Разумова К. М., Новальська Н. І., Клименко В. В. Особливості сучасного транспортно-експедиторського бізнесу. *Системи та технології*. 2023. Вип. 1 (65). С. 124-130.
9. Свіриденко А. Надаємо експедиторські послуги: особливості обліку. *Податки & Бухоблік*. 2016. № 38.
10. Стадник В. Г. Тенденції розвитку міжнародного транспортно-експедиторського бізнесу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 6. С. 297-300.
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №436-IV зі змінами та доповненнями. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
12. Цьонь О. П., Плекан У. М. Транспортно-експедиторська діяльність в Україні. Перспективи

відбудови. *Тези XV міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні технології та перспективи розвитку автомобільного транспорту»* 24-26 жовтня 2022 року. Житомир : Житомирська політехніка, 2022. С. 147. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/147.pdf>.

13. Ширяєва С. В., Дяченко І. О. Дослідження проблем транспортно-експедиторської діяльності в сучасних умовах. *Вісник Національного транспортного університету. Серія «Технічні науки»*. К. : НТУ, 2023. Вип. 1 (55). С. 318-322.

REFERENCES

1. Aspekty obliku transportno-ekspeditors'koi diial'nosti. *Bukhhalter24: Informatsijnyj biznes portal*. 03.06.2016, available at: <https://www.buh24.com.ua/aspekti-obliku-transportno-ekspeditorskoji-diyalnosti>.
2. Demydchuk, L. B. (2023), Sutnist' iakosti transportno-ekspedytsijnoho obsluhovuvannia ta lohistychni pryntsyipy joho efektyvnosti, *Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky.*, vyp. 72, s. 30-40.
3. Majorova, I. O. and Nechepurenko, O. S. (2014), Problemy efektyvnosti upravlinnia iakistiu transportno-ekspeditors'koho obsluhovuvannia, *Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti*, vyp. 4 (49), s. 92-110.
4. Martseniuk, R. A. (2011), Oblik transportno-ekspeditors'kykh posluh: teoretychnyj aspekt, *Oblikovo-analitychne zabezpechennia systemy menedzhmentu pidpriemstva* : materialy IV mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. L'viv, NU «LP», 24-26 zhovtnia 2019 r.), № 6. T. 2., s. 297-300.
5. Nahornyj, Ye. V. Lomot'ko, D. V. and Shramenko, N. Yu. (2012), Transportno-ekspeditors'ka diial'nist' : pidruchnyk, KhNADU, Kh., 352 s.
6. Parubets', O. M. (2018), Doslidzhennia problem ta perspektyv rozvytku eksportu transportnykh posluh Ukrainy, *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiia» : naukovyj zhurnal. Seriya «Ekonomika»*, vyp. № 9 (37), s. 21-24.
7. Pro transportno-ekspeditors'ku diial'nist': Zakon Ukrainy vid 01.07.2004 r. №1955 zi zminamy ta dopovnenniamy. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>.
8. Razumova, K. M. Noval's'ka, N. I. and Klymenko, V. V. (2023), Osoblyvosti suchasnoho transportno-ekspeditors'koho biznesu, *Systemy ta tekhnolohii*, vyp. 1 (65), s. 124-130.
9. Sviridenko A. (2016), Nadaiemo ekspeditors'ki posluhy: osoblyvosti obliku, *Podatky & Bukhoblik*, № 38.
10. Stadnyk, V. H. (2011), Tendentsii rozvytku mizhnarodnoho transportno-ekspedytsijnoho biznesu, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, № 6, s. 297-300.
11. Tsyvil'nyj kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 №436-IV zi zminamy ta dopovnenniamy.

Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy., available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

12. Ts'on', O. P. and Plekan, U. M. (2022), Transportno-ekspedytors'ka diial'nist' v Ukraini. Perspektyvy vidbudovy. *Tezy KhV mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Suchasni tekhnolohii ta perspektyvy rozvytku avtomobil'noho transportu"* 24-26 zhovtnia 2022 roku, Zhytomyr'ska politekhnikha, Zhytomyr, s. 147, available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/147.pdf>.

13. Shyriaieva, S. V. and Diachenko, I. O. (2023), Doslidzhennia problem transportno-ekspedytors'koi diial'nosti v suchasnykh umovakh. *Visnyk Natsional'noho transportnoho universytetu. Seriya "Tekhnichni nauky"*., NTU, K., vyp. 1 (55), s. 318-322.

Стаття надійшла до редакції 14 серпня 2024 року